

ZECHERU, VASILE**Calea regală și cele 33 de trepte ale desăvârșirii. Lux inens nos agit /**

Vasile Zecheru – Ed. a 2-a – București: Herald, 2023

ISBN 978-630-6550-20-3

1

Redactor:

Anca-Claudia Bunea

Corector:

Alma Lafair

Viziune grafică și DTP:

Ela Stoica

Pentru noutăți și comenzi:

www.edituraherald.rooffice@edituraherald.ro

Tel: 021.319.40.60, 021.319.40.61

Fax: 021.319.40.59, 021.319.40.60

Mob: 0744.888.388, 0771.664.320

© 2023, Vasile Zecheru

Calea regală și cele 33 de trepte ale desăvârșirii. Lux inens nos agit

Drepturile asupra prezentei versiuni în limba română aparțin autorului.

Reproducerea integrală sau parțială a textului sau a ilustrațiilor din această carte poate fi făcută numai cu acordul acestuia.

Toate drepturile rezervate. Nicio parte a acestei cărți nu poate fi reprodusă sau transmisă sub nicio formă și prin niciun mijloc, electronic sau mecanic, inclusiv fotocopiere, înregistrare sau prin orice sistem de stocare a informației, fără permisiunea editorului. Ediție în limba română publicată de Editura Herald. Copyright © 2023

VASILE ZECHERU

Calea regală și cele 33 de trepte ale desăvârșirii

*Lux inens nos agit**– ediție revăzută și adăugită –*EDITURA HERALD
București

CUPRINS

CAPITOLUL 1	RÂNDUIALA SACRĂ	9
1.1.	Tradiția	9
1.2.	Ezoterismul și exoterismul	16
1.3.	Doctrina metafizică	25
1.4.	Principiul	32
CAPITOLUL 2	EXPERIENȚA ENSTATICĂ	41
2.1.	Iluminarea	41
2.2.	Vederea lui Dumnezeu	48
2.3.	Satori	55
2.4.	Samadhi	62
CAPITOLUL 3	METODA ȘI CALEA	69
3.1.	Esența inițiatică	69
3.2.	Geometria mirabilis	78
3.3.	Catharsis	88
3.4.	Fotisis	95
3.5.	Theosis	102
CAPITOLUL 4	AB INITIO	109
4.1.	Elementele fundamentale	109
4.2.	Tri-unitatea	118
4.3.	Tăcerea	125
4.4.	Ascultarea	133
4.5.	Interogația Sinelui	140

CUPRINS

CAPITOLUL 5	COMUNIUNEA FRATERNĂ	147
5.1.	Călătoria	147
5.2.	Scara melcată	155
5.3.	Întrajutorarea	163
5.4.	Agapē	171
5.5.	Sensul vieții	179
CAPITOLUL 6	TREPTILE DESĂVÂRȘIRII	187
6.1.	Ars regia, Ars alchimica	187
6.2.	Locul hierofaniei inițiatică	195
6.3.	Maestrul	203
6.4.	Bucuria lăuntrică	210
6.5.	Nemurirea	218
CAPITOLUL 7	POGORĂMÂNTUL	227
7.1.	Realizarea descendentă	227
7.2.	Regalitatea	235
7.3.	Sacerdoțiul	242
7.4.	Profetul	250
7.5.	Templul ideal	258
BIBLIOGRAFIE		267

CAPITOLUL 1

RÂNDUIALA SACRĂ

1.1. TRADIȚIA

Tradiția primordială implică o mare exigență în ceea ce privește alegerea inițierilor; ele trebuie să se conformeze uzanțelor, deci să se înscrie într-o filiație autentică, veche și neîntreruptă. Tradiție însemnând aproximativ același lucru ca termenul cabala (mai mult ca nume comun decât ca un corpus teozofic), adică transmisie, trebuie să se vegheze scrupulos la regularitatea acestor transmisii, indiferent că ele se efectuează direct de la maestru la discipol sau, pe calea inițierii, în interiorul unui grup.

Antoine Faivre

Dintre toate definițiile referitoare la Tradiție, vom reține pentru cele ce urmează formula utilizată de cel pe care posteritatea l-a denumit, pe drept cuvânt, *apostolul tradiției primordiale*: ... nu există și nu poate să existe nimic cu adevărat tradițional care să nu conțină un element suprauman. Acesta este punctul esențial care constituie oarecum însăși definiția tradiției și a tot ce se leagă de ea¹. Potrivit acestei definiții simple, dar și deosebit de exigente, originea supraumană a Tradiției constituie aspectul său esențial și fundamental. Prin urmare, nimic din ceea ce este autentic tradițional nu poate fi astfel calificat dacă se ignoră prezența sacralului ca element intrinsec și definitoriu. Această determinare axială imprimă caracterul Tradiției în raport cu ceea

¹ Guénon, 2012/DC, p. 244.

ce denumim, în mod curent, *tradițiile* ca activități specific ciclice răspunzând nevoilor de adaptare la spațio-temporalitatea pe care se fixează, în mod organic, ființa umană și societatea, deopotrivă.

Esența Tradiției presupune, așadar, un transfer de influență spirituală și, totodată, o transmitere a unui instrumentar consacrat¹, menit să faciliteze *trezirea* individului în ceea ce privește percepția sacrului și conștientizarea ordinii universale și a realității *non-duale*. Prin intermediul acestei influențări subtile îi sunt revelate aspirantului cunoștințe și raționamente calificate, dar și tehnici tradiționale care-l pot apropia de trăirea experienței transcendente și, în cele din urmă, de realizarea spirituală. Constant și cu metodă, această înrâurire de natură spirituală poate determina profunde schimbări benefice asupra individului, o deplină conectare a acestuia la comunitatea din care face parte și, în ultimă instanță, integrarea sa conștientă în Tot – unirea cu Dumnezeu².

Tot așa cum ereditatea imprimă o specificitate genetică ce vine din depozitul de caracteristici proprii speciei, Tradiția presupune, la rându-i, o filiație neîntreruptă³ și o amprentă spirituală distinctă. Tradiția echivalează, totodată, cu predania străveche, îndeobște recunoscută de cei inițiați, ea menținându-se prin actualizarea principiilor⁴ ce traversează epocile, dar și prin succesiunea consacrată a activităților ciclice, a sărbătorilor și obiceiurilor specifice. Ca atare, Tradiția presupune o acceptare cvasi-unanimă a unor reguli ce decurg din Principiul suprem (*Principiul*), acestea impunându-se a fi respectate și urmate de către toți membrii comunității. Criteriu central și unic de autenticitate a unei forme tradiționale, *Principiul* este transcendent, etern, imuabil, infinit, omniscient și omnipotent, posibilitatea totală, cauza cauzelor, matricea divină, câmpul unificat al tuturor legilor naturii etc.

¹ Doctrina și ritualurile împreună cu simbolistica aferentă, precum și metodologia specifică de elevare spirituală.

² Guénon, 2008/*IRS*, pp. 216-230.

³ Lanț inițiativ, *catena aurea*.

⁴ Adevăruri permanente, imuabile, nealterate de trecerea timpului.

În acest cadru strict delimitat sub aspect conceptual, se impun a fi clarificați încă doi termeni antitetici și complementari – ezoterismul și exoterismul – care, în interconectarea lor, pot conferi o imagine mai fidelă asupra Tradiției. De remarcat, de asemenea, asemănarea cuplului de termeni menționați anterior cu dualitatea sacru – profan, cea impusă cultural de către știința religiilor ca fiind reperul principal și fundamental în problematica tradițională¹.

Conceptul de tradiție apare în dezbaterea academică relativ târziu, la finele secolului al XIX-lea. Anterior, cu un conținut ideatic aproape similar, a fost utilizată încă din antichitate sintagma *philosophia perennis* care, în esență, face referire la un ansamblu de principii ezoterico-sapientiale ce decurg din metafizica tradițională. Sub aspect etimologic, termenul tradiție – ca fiind o transmitere a unei învățături despre sacru și divinitate – are un înțeles aproximativ identic cu termenul *cabala* însemnând, de asemenea, tradiție, în limba ebraică.

Așa cum se poate constata, definiția exigentă și rezervată pe care am reținut-o în introducere ca fiind pretextul demersului nostru face posibilă o distincție de o importanță capitală între Tradiția cu majusculă și celelalte tradiții sectoriale și limitate², acestea din urmă nefiind altceva decât niveluri adiacente, simple reverberații minore și, ca atare, subsecvente față de esența *non-umană*. În vorbirea curentă, îi sunt atribuite termenului înțelesuri și întrebuițări multiple (rânduială, datină, obicei, cutumă etc.), toate aceste conotații fiind, însă, lipsite de semnificații profunde în raport cu expunerea pe care ne-o propunem în continuare. Se pot întâlni inclusiv unele deformări mai subtile și, astfel, mai periculoase, prin aceea că astfel de abordări surclasează, pur și simplu, Tradiția la niveluri strict umane, comune și obișnuite.

Prin ea însăși, distincția dintre Tradiție și tradiții este de natură să anuleze îndubitabil toate judecățile și acțiunile promovate de actorii deviațiilor și subversiunilor moderne, precum și de expo-

¹ Eliade, 2013, pp. 13-16.

² Tradiția școlară, culinară, tradiția morăritului etc.

nenții spiritualismelor de toate culorile. Invalidarea menționată evidențiază faptul că toți acești exponenți amintiți mai sus sunt incapabili să sesizeze, în cercetările și acțiunile lor, existența elementului suprauman și, astfel, nu pot constata prevalența acestuia. Tocmai de aceea, în mod constant, ei vor persista în eroarea de a înlocui *Principiul* cu o sumedenie de premise periferice și conjuncturale în raport cu sacrul și divinitatea.

Din precizări guénoniene ulterioare va rezulta că esența Tradiției o constituie realitatea exprimată de metafizică – filozofia primă – ansamblul de cunoștințe, principii și credințe revelate, de natură pur spirituală și supraumană.¹ Multă vreme *philosophia perennis* a fost considerată știința științelor, știința cauzelor/principiilor prime. La rândul său, doctrina metafizică are ca element central, *Principiul* – motorul universului conștient de sine. Ca atare, fie chiar și parțială, renunțarea la raționamentul expus succint mai sus este în măsură să anuleze întreaga aură de sacralitate a activităților ezoterico-inițiatice.²

Dintr-o perspectivă mai amplă, Tradiției i se pot conferi numeroase dimensiuni – fațete ale aceluiași fascinant și unic diamant. Între acestea, cele mai importante ar putea fi dimensiunea: (i) *spirituală*, prin trimiterile la transcendență, la stările de conștiință superioare și la iluminare, ca trăire nemijlocită; (ii) *metafizică*, prin asocierea unor reprezentări ezoterico-sapiențiale despre absolut și despre elementele subtile ale realității; existența unei Cărți Sacre la care se face trimitere pare a fi obligatorie și aceasta tocmai pentru a se sublinia legătura vie și indisolubilă cu esența spirituală; (iii) *umanistă*, prin preocuparea sa focalizată pe problematica sensului vieții și a Marii Opere³ și, deopotrivă, pe perfecționarea ființei umane din toate punctele de vedere, aproapele fiind considerat frate întru spirit indiferent dacă este inițiat sau nu;

¹ Bădărău, D. în Aristotel, pp. 10-21.

² Mihăescu & Manolescu, 1993, pp. 5-20.

³ Lucrarea lăuntrică (realizarea/perfecționarea spirituală individuală) și lucrarea din exterior (construirea unei societăți umane în acord cu ordinea divină, Templul ideal al umanității – cum spun francmasonii).

(iv) *morală*, prin aceea că solicită aspirantului să trăiască în demnitate și corectitudine față de semenii, devotat patriei și familiei sale; *Cunoaște-te pe tine însuși, iubește-ți aproapele, ajută-l, respectându-i demnitatea!* – pare a fi aici regula de aur.

Tradiția a fost caracterizată recent, prin șase atribute: (i) *Arché*, în sensul că *Tradiția este (stră)veche și tocmai în aceasta constă autoritatea ei. Originea, vechimea și întemeierea ei fiind adeseori securizate de o întemeiere nepământească, sacră. Apelul la (arhe)tipuri, la modele exemplare, la best practices, orice tradiție cu o vechime suficientă trimite la o rădăcină nelumească*¹; (ii) *Valor*, în sensul că *...din vechimea și din transmiterea ei (presupus) neschimbată, sau cel puțin nealterată în esență, decurge pe cale de consecință și valoarea tradiției. Cu alte cuvinte, vechimea și conformitatea la tradiție, co-prezente, garantează calitatea – pentru grupul atașat respectivei tradiții – ritualului, textului sau artefactului respectiv. În acest sens, participarea la forma veche, tradițională, este o formă de flatare a precedentelor, iar inovația însemnează o cât mai bună adecvare a circumstanțelor noi la sensul tradițional*²; (iii) *Post-factum*, în sensul că *Tradiția este observată în existență (actualitatea, s.n.) și devenirea ei. Ea nu poate fi anticipată și nu poate fi predicată/proiectată*. (iv) *Id/Alter*, în sensul că *Tradiția conferă identitate grupului, asigură adeziunea, coeziunea și conformitatea la/în grup prin atașamentul la o tradiție. Tradiția poate fi adoptată, mă pot ratașa [...] unei tradiții în care nu m-am născut, care nu mi-a fost dată în virtutea apartenenței la grupul respectiv*; (v) *(Re)itero*, în sensul că *Repetiția cu regulă de iterație este regula centrală a oricărei tradiții, care este, astfel, un proces ciclic, dar asemănător mai degrabă atractorilor străinii decât cercului. Există un miez central vestigial, care poate fi constituit dintr-un număr de mituri, de legende, de mari narațiuni sau pe petites histoires, de regulă transmise inițiativ*; (vi) *Pars pro toto*, în sensul că *Fiecare dintre părțile și articulațiile unei tradiții dau seama*

¹ În mod obișnuit, înțelepciunea celui înaintat în vârstă (bătrânul, geronta, venerabilul, starețul etc.) garantează autenticitatea Tradiției.

² Valoarea decurge din recunoașterea și împărtășirea a ceea ce timpul a validat deja.

*in chip fractalic despre imaginea întregului, i.e., a lumii, a comunității imerse în respectiva tradiție, pe care o împărtășesc membrii comunității.*¹

Întrucât Tradiția preexistă și îi succedă individului, ea nu poate fi o emanație voluntară, tot astfel cum, în acest context, *primordialul* nu poate fi ceva primitiv și necizelat. Deoarece conține principiile și adevărurile perene ce traversează eonii și dă sens vieții și societății, Tradiția continuă să subziste sub o formă sau alta, ca o moștenire de credințe revelate și de soluții verificate la toate problemele noastre fundamentale – nașterea, căsătoria, convivialitatea, moartea etc. Dintr-o altă perspectivă, modernitatea nu e, nici pe departe, în contrast cu Tradiția, aceasta din urmă fiind în opoziție doar cu nihilismul unui univers mental dominat de pseudo-valori cum ar fi raționalismul static și autosuficient, ateismul furibund, materialismul excesiv, precum și urmărirea exclusivă a eficacității și a maximizării productivității în detrimentul criteriilor de ordin calitativ.²

Pentru Guénon, ca incontestabil maestru al acestei căi (calea riguroasă, *n.n.*) în secolul XX, Tradiția primordială este, întâi de toate, o realitate de natură supraumană din trecutul umanității. În acest context, trebuie precizat că cele trei căi de susținere a Tradiției sunt: calea *severă* sau *puristă*, calea *eclectică* și calea *umanistă* sau *alchimică*³. Concomitent, Tradiția poate fi definită ca un concept omniprezent având un rol integrator care nu doar include, ci și transcende toate celelalte forme tradiționale vii și actuale. Luate separat, niciuna dintre formele tradiționale existente astăzi în lume nu poate fi în măsură să conțină întregul ocean de înțelepciune mistică și inițiativă. Chiar dacă nu este afirmată în mod explicit în cadrul curentului de gândire menționat, teza convergenței spirituale și a originii comune a tuturor formelor tradiționale actuale este proclamată implicit și cu argumente deosebit de convingătoare,

¹ Ioan, A. în Verescu, 2012, pp. 225-234.

² Venner, 2006, pp. 11-21.

³ Faivre, 2007, vol. 1, p. 36.

iar Frithjof Schuon, un important discipol guénonian, desăvârșește acest concept și îl prezintă ca atare în cartea sa de căpătâi.

Pentru a prefigura cele ce urmează și pentru a face legătura cu dimensiunea inițiativă a Tradiției vom arăta că, în artefacte și în siturile arheologice ce ne-au parvenit de la primele civilizații, devine extrem de relevant un anumit tip de raționament analogic, bazat pe credința omului primitiv, potrivit căreia în natură ar exista o unică și veșnic repetabilă proporționalitate pe care Demiurgul a introdus-o în Creația sa. Și pentru că Proporția divină era considerată ca fiind din afara acestei lumi, informațiile despre aceasta erau transmise în secret și sub jurământ. Secțiunea sacră poate fi identificată, cu deosebire, în cadrul amenajărilor și edificiilor destinate ritualurilor tradiționale. Astfel poate fi definită sumar gândirea magico-religioasă, ca o acceptare de către om a ceea ce nu putea fi explicat în mod rațional.

*În cadrul acestor modele, datorită unei organizări neuro-psiho-logice surprinzătoare [...], încă din vremurile pietrei cioplite, omul a admis existența a două lumi paralele, care se întrepătrund și se influențează reciproc (o lume spirituală și una materială), și a recunoscut existența manifestărilor supranaturale alături de cele naturale.*¹

¹ Bălăceanu-Stolnici 2009, p. 6.

1.2. EZOTERISMUL ȘI EXOTERISMUL

[...] ezoterismul se referă, sub aspect teoretic, la o doctrină metafizică, care, secretă fiind, presupune organizații inițiatice, utilizând drept limbaj simbolurile, puse în mișcare în cadrul unor rituri, iar sub aspect practic – o serie de tehnici spirituale, rezervate unei comunități restrânse.

Gelu Voican Voiculescu

Înainte de orice, trebuie spus că ezoterismul are o natură inițiativă-sacramentală, aceasta presupunând credință în Entitatea supremă și în veșnicia spiritului. În plan pragmatic, cerința esențială pentru admiterea la inițiere, pare a fi declarația solemnă a candidatului privind credința sa în Dumnezeu și în nemurirea sufletului. Pe de altă parte, principala funcțiune a inițierii constă în a reconfigura conștiința aspirantului, aceasta înfăptuindu-se sub îndrumarea unor maeștri spirituali care, împreună, alcătuiesc un miez viu în interiorul Tradiției, imperceptibil din afara acesteia. *Re-ligarea* aspirantului la sacru și divinitate constă în activarea, prin metode specifice, a unei capacități speciale a creierului uman care, în timp, s-a obturat devenind, astfel, inoperantă. Treptat, aspirantului i se va releva o cunoaștere (gnoză) total diferită de cea analitică și secvențială, care se învață public, în școală. În egală măsură, procesul acesta de perfecționare spirituală¹ poate fi asimilat unei terapii pentru că, prin natura sa, introduce un grad mai mare de claritate în mentalul individului și, ca atare, o mai bună înțelegere a realității. Aspirantul este ajutat în acest fel să se ridice deasupra dualităților de tot felul, să perceapă organic interconectarea a tot și a toate și să vadă, la propriu, ordinea existentă în univers.

¹ Lucrarea lăuntrică presupune un mod de viață moderat și practicarea cu regularitate a exercițiilor spirituale.

În sens mai larg, prin ezoterism se înțelege ...*practicarea unei cunoașteri secrete*. Cunoașterea ezoterică presupune, în același timp, o prealabilă inițiere, așadar, o acceptare a neofitului în interiorul unei grupări deținătoare a metodei practice prin care acesta este ajutat să parcurgă devenirea spirituală (lucrarea lăuntrică). Pe timpul acestui proces de metamorfozare, cel inițiat va putea accesa nivelurile superioare și mai subtile ale conștiinței și astfel, va experimenta, în mod direct și nemijlocit, stări de conștiință menite să-i amplifice capacitatea de înțelegere a realității. Analogia, alegoria, mitul și limbajul simbolic alcătuiesc panoplia tradițională de instrumente ezoterice.¹ În mod particular, ezoterismul occidental a fost definit ca fiind o formă identificabilă prin prezența a șase caracteristici fundamentale [...]. Acestea sunt: (i) ideea de corespondență², (ii) natura vie³, (iii) imaginație și mediere⁴, (iv) experiența transmutației⁵, (v) exercițiul concordanței⁶, (vi) transmisia, înțelegând prin aceasta, în special, transmiterea unei metode de elevare spirituală.⁷

În vederea aprofundării, considerăm că este necesară explicarea prealabilă a doi termeni fără de care manifestarea în sine, specifică ezoterismului, nu poate exista, anume, maestrul spiritual și ceea ce generic vom denumi în continuare, regula. Pe de altă parte, cunoașterea de Sine nu se poate rezuma la un simplu antrenament mental. Aspirantul va fi îndrumat din treaptă în treaptă, de către un maestru, nu doar pentru a experimenta stări de conștiință non-ordinare, ci îndeosebi pentru a recepta, prin harisma dăruită lui, *Fiat Lux*-ul care-i va revela permanent adevărata sa natură și alcătuire ființială.

¹ Faivre, vol. 1, pp. 17-21.

² Ca atare, instrumentul consacrat este analogia (ritual, simbol, legendă, pildă etc.).

³ Universul nu este doar infinit, etern, complex, plural, ci concomitent, viu și conștient de sine.

⁴ Descifrarea ordinii divine și, în plan individual, o interpretare corectă a corespondențelor și o altă modalitate de citire a realității.

⁵ Cunoașterea inițiativă (*gnosis*) și realizarea spirituală presupun trăirea ființială a iluminării, atingerea pragului de conștiință luminoasă.

⁶ Există un numitor comun al tuturor formelor tradiționale, un fel de câmp unificat al tuturor dimensiunilor spirituale.

⁷ Faivre, vol. 2, pp. 46-51.

Treptat, ca o consecință a perseverenței și acumulărilor succesive, dar mai ales ca urmare a revelațiilor primite, aspirantul devine conștient de ceea ce este el cu adevărat, depășind nivelul *ego*-ului, al aparențelor și iluziilor de tot felul.

Un profan care ar încerca să străpungă acest adevărat *zid sonic*, fără să beneficieze de o asistare calificată și fără să respecte calea prescrisă în manieră tradițională, nu are nicio șansă de reușită. Autoinițierea este și ea exclusă. Trebuie spus, însă, că inițiatul nu mai este singur în periplul său eroic. Înainte ca el să se fi născut și să fi conștientizat necesitatea realizării spirituale, au existat iluștri inițiați care au trecut la propriu prin această sublimă experiență, au conceptualizat metoda, calea de urmat și au transmis-o, sub jurământ, din generație în generație, *Lumină din Lumină!* La rândul lor, și ei s-au confruntat cu blocaje, rătăcirii și diverse himere până când să-și croiască drum către Marea Lumină din sufletul lor, Sinele transpersonal.

Pentru noi, cei de azi, acești maeștri din trecut au făurit reguli care, odată urmate cu consecvență și deplină convingere, pot face ca lucrarea lăuntrică să fie încununată de succes. Totodată, pentru a păstra Tradiția, acești iluștri inițiați s-au unit într-o confrerie dedicată devenirii omului întru transcendență și îndumnezeire. Această frăție este vie și îl va sprijini discret și eficace pe aspirant prin ritualuri, îndrumare și instrucțiuni clare. Concret, Tradiția presupune o rânduială stabilă, autoritară, constând în reguli¹, călăuzire adecvată și, pe cale de consecință, existența unor maeștri spirituali care fac rodnică această lucrare. Tradiția contează, de asemenea, pe o anumită dedicare (râvnă, asiduitate, stăruință...) a aspirantului, aceasta materializându-se în ascultare, perseverență și asumarea unei stări de maximă receptivitate.

Sub aspect ezoteric, regula² este o formulare precisă și imperativă sau, uneori, o metodă consacrată prin care se introduce un grad sporit de ordine într-un anumit domeniu. Regula este, de asemenea,

¹ Precepte, pravile, porunci, canoane, *landmark*-uri.

² Simbolizată, în masonerie, prin riglă.

o formă de întărire a unei lucrări, fie că aceasta este exterioară sau interioară, în raport cu Ființa. Pentru aspirant, regula stabilită de maestru fixează cu exactitate startul, treptele lucrării, locul, poziția, instrumentele (bibliografia), precum și rezultatul așteptat. Fără o regulă fermă, în periplul aspirantului apar erori, abateri, omisiuni, sincope care, în final, conduc la rătăcire, dezamăgire și la o inevitabilă prăbușire.

La rândul său, termenul *exoterism* pare a fi o apariție târzie în literatura de specialitate, el având o justificare, îndeosebi, conceptuală și livrescă, tocmai pentru a contrabalansa celălalt termen pereche, *ezoterismul*, cel care ne-a parvenit prin intermediul filozofiei elene. Uneori, în vorbirea curentă, este acceptată cu prea mare lejeritate o similaritate a termenului *exoterism* cu cel care desemnează învățătura de ordin religios, aceasta introducând inclusiv o doză considerabilă de reduționism și confuzie. Distincția între cei doi termeni a fost corelată încă din timpuri imemorabile cu cele două aspecte fundamentale ale doctrinei metafizice, unul interior (tainic, profund, elitist), celălalt exterior (ușor comprehensibil, elementar) și, ca atare, susceptibil de a fi pus la îndemâna tuturor membrilor comunității, inclusiv în forma sa scrisă. La vechii greci, de pildă, exoterismul prezenta doar o versiune diluată a doctrinei, prea vagă și prea simplificată pentru a fi profundă și de largă cuprindere. Întrucât avea drept scop simpla popularizare a Doctrinei, în practicile exoterice erau utilizate frecvent metafore și simboluri care degenerau adesea în analogii facile.¹

În mod organic, religia – ca transmisie doctinală – poate avea o dimensiune exoterică specifică, dar și un nucleu ezoteric, fără de care nimic nu mai poate fi canonic și conform cu vechile precepte. De altfel, potrivit definiției de la care am pornit, niciun rezultat uman nu poate primi atributul *tradițional* decât prin comiterea unui abuz. Singura excepție de la această regulă o constituie religia ca verigă a lanțului neîntrerupt de transmitere a unei influențe spirituale, aceasta fiind, concomitent, și o succesiune autentică de maeștri

¹ Guénon, 2006.